

[Justitsministeren.]

om lovligheden af den administrative handling eller beslutning, d. v. s. domstolene kan alene afgøre, om den administrative akt falder indenfor lovens ramme, men kan derimod ikke bedømme spørgsmålet om handlingens rigtighed iøvrigt, d. v. s. om det konkrete skøn, som administrationen har udøvet med hjemmel i den pågældende lov, er rigtigt — bortset vistnok fra de tilfælde, hvor den administrative afgørelse har været åbenbart urimelig. Dels er det erfaringsmæssigt kun få administrative sager, der indbringes for domstolene, idet en sådan retssag er forbundet med stort besvær og stor udgift, da den i reglen må føres gennem 2 eller 3 instanser.

Når man betænker, hvor kolossalt administrationens myndighedsområde er blevet udvidet i de senere år, ikke mindst på grund af de talrige bemyndigelses- og fuldmagtslove, som krigen og efterkrigstiden har ført med sig, kan det ikke undre, at der hos borgerne jævnlig er opstået tvivl og usikkerhed i forholdet overfor administrationen.

Den kritik, jeg ovenfor referede, er da også blevet særlig fremtrædende i disse år, og man har i forfatningskommissionen fundet det naturligt, at kontrollen med administrationen blev skærpet, og at rigsdagen, der ved de nævnte love har givet administrationen vidtgående beføjelser, får bedre adgang til at kontrollere, hvorledes disse beføjelser udnyttes.

Under sine overvejelser af, under hvilken form en sådan skærpet kontrol bedst kan gennemføres, er forfatningskommissionen standset ved den svenske ordning med en justitieombudsmand og en militieombudsmand, som på rigsdagens vegne fører tilsyn med henholdsvis den civile og den militære forvaltning, og det er denne ordning i tillempet form, som det foreliggende forslag tager sigte på. Når jeg siger „i tillempet form“, sigtes hermed først og fremmest til den omstændighed, at medens de svenske statsråder, som ikke formelt er selvstændige forvaltningschefer, ikke er undergivet ombudsmandens tilsyn, så har man fundet, at

de danske ministre som forvaltningens øverste ledere ubetinget bør omfattes af den danske ordning.

Før jeg omtaler enkeltheder ved ordningen, vil jeg gerne fremhæve, at forslaget ikke betyder indførelse af et nyt administrativt organ, som kan forsinke arbejdet i administrationen. Tværtimod er der lagt vægt på, at det her drejer sig om en efterfølgende kontrol, hvis formål er at klarlægge ansvaret for administrationens handlinger eller undladelser, herunder også ansvar for en altfor langsom behandling, således at dette ansvar i fornødent omfang kan gøres aktuelt.

Jeg skal herefter gøre nogle bemærkninger om de enkelte bestemmelser i lovforslaget.

Det er efter § 1 ombudsmandens opgave på rigsdagens vegne at føre tilsyn med statens civile og militære forvaltning. For at give hans stilling den styrke, der ligger i, at han til enhver tid har rigsdagen bag sig, har man foreslået, at valg af ombudsmand skal finde sted efter hvert rigsdagsvalg, og at rigsdagen kan afskedige ham, hvis han ikke længere nyder dens tillid.

Samtidig har man ved bestemmelserne i §§ 2, 3 og 12 ønsket at sikre, at stillingen besættes med højt kvalificerede personer, og at ombudsmanden ikke — bortset fra de lige nævnte bestemmelser om hans valg og hans afsked — bliver afhængig af rigsdagen under udøvelsen af sin virksomhed. Det er således i § 2 bestemt, at ombudsmanden skal have den juridiske uddannelse, hvilket forudsætter juridisk embedseksamen, men det fremgår særlig klart af § 12, at det blot er et minimumskrav, og at man i virkeligheden regner med, at stillingen må besættes med en person med særdeles fremragende kvalifikationer. Således er det da også i Sverige, hvor man som altovervejende regel har hentet ombudsmanden fra de højere domstoles kreds. I tråd hermed falder det, at den pågældende agtes lønnet som højesteretsdommer på højeste løntrin. Herudover kan der endog efter omstændighederne tilstås ham et personligt tillæg. Denne sidste bestemmelse er medtaget, fordi man har lagt vægt på, at lønnen ikke i noget tilfælde